

Invitació a les finances ètiques

Preguntes i respostes

Índex

Índex	2
Presentació.....	3
Preguntes per a la reflexió	4
Què són les finances ètiques?.....	5
Què aporten les finances ètiques?.....	8
A què dediquen els recursos les finances ètiques?	10
Quins són els principis ètics?	12
Què és un banc ètic?.....	13
Com funciona un banc ètic?	14
A qui beneficien les finances ètiques?	15
Els clients de les finances ètiques.	18
Quines finances ètiques hi ha a Catalunya?	19
Quines finances ètiques hi ha a nivell internacional?	22
Altres productes financers amb contingut ètic.....	25
Per a saber-ne més	26

Presentació

Des de FETS volem que aquesta publicació sigui una eina útil per a qualsevol persona que es plantegi preguntes sobre el finançament i la gestió dels seus diners.

En l'actualitat tots i totes operem amb bancs o caixes on dipositem els nostres estalvis. Però què sabem d'aquestes entitats?

Igualment, molts de nosaltres tenim la impressió que les relacions econòmiques no són justes. Sabem però com podem contribuir a canviar-les?

Les respostes a les anteriors qüestions són habitualment negatives, i això vol dir que les finances ètiques són opcions encara molt desconegudes.

Diàriament totes i tots prenem decisions sobre què es fa amb els nostres diners. Si som molts els que comencen a prendre aquestes decisions conscientment tindrem més força per a contribuir a transformar la realitat econòmica actual.

Des de FETS volem que aquesta publicació sigui una eina útil per a qualsevol persona que es plantegi preguntes sobre el finançament i la gestió dels seus diners.

T'animem a què llegeixis aquesta publicació i esperem que t'ajudarà a prendre les teves decisions financeres amb un major coneixement de quines en són les seves conseqüències.

Preguntes per a la reflexió

Et volem plantejar algunes preguntes sobre la gestió del teus diners i les conseqüències que se'n deriven. Esperem que t'ajudin a reflexionar i prendre decisions de forma raonada.

- Saps quins són els valors de la teva entitat financera?
- Consideres que la teva entitat financera és transparent en les seves decisions?
- Amb quins criteris esculls una entitat o una altra? Ets conscient de què implica aquesta decisió?
- Saps què fa la teva entitat financera amb els teus diners?
- Saps si els teus diners serveixen per fabricar armes o contaminar el medi?
- Penses que és lícit obtenir beneficis a qualsevol preu? Encara que finalment es destinin a activitats socials?
- Gestiones els teus diners en sintonia amb els teus valors?
- Creus que els teus diners poden col·laborar al desenvolupament de les persones i els pobles?
- Creus que els teus estalvis poden contribuir a canviar el sistema econòmic actual?
- Com t'agradaria que fos el teu banc ideal?

Preguntes com aquestes cada vegada se les fan més persones i amb major freqüència. Les persones estem interessades a saber quines són les conseqüències, immediates i finals, de les nostres decisions. I no només a conèixer-les sinó a prendre-hi un paper actiu i intervenir-hi. En el marc d'aquest qüestionament apareixen diversos tipus de respostes que es poden agrupar en el que anomenem consum responsable. Les finances ètiques i dintre d'elles la banca ètica són una resposta activa a aquestes interpel·lacions.

Què són les finances ètiques?

La realitat ens mostra que les desigualtats econòmiques entre persones i països cada vegada són més grans. El sistema financer té un pes enorme en la configuració del món actual i de retruc sobre la situació i possibilitats econòmiques de cadascú de nosaltres.

Què és un sistema financer?

Sistema financer. És el conjunt d'institucions, mitjans i mercats que canalitzen l'estalvi de les persones i entitats cap als prestataris, que són persones o entitats que necessiten finançament. En no coincidir els estalviadors i els inversors sorgeixen els intermediaris, que fan la funció de posar-los en comunicació.

El sistema financer comprèn:

- Els instruments financers (dineros, accions, ...)
- Les institucions financeres (bancs, caixes d'estalvis, ...)
- Els mercats financers (borsa, ...)

Les autoritats econòmiques intervenen i controlen tots els intermediaris financers per al correcte funcionament de la seva activitat.

El finançament consisteix a aportar els recursos econòmics necessaris per al funcionament d'una empresa o la realització d'una activitat.

El sistema financer recolza, i en molts casos propicia i impulsa, l'actual ordre econòmic internacional, aquest ordre econòmic que cada vegada més ens qüestionem i intentem canviar. I ho fa amb els nostres recursos, ja sigui com a estalviadors o com a endeutats.

Els bancs, i les caixes d'estalvi en el nostre país (on singularment han adquirit una significança molt gran), són el principal i més conegut actor en el sistema financer, però no en són pas l'únic. Les borses, les societats de garantia, les societats de capital risc, entre d'altres, formen també part activa del sistema financer.

Com funciona el sistema financer?

La funció de les institucions financeres és la mediació en les operacions financeres, és a dir, captar estalvi i concedir préstec. Les operacions bancàries poden ser:

- Passives: és la captació per part del banc de recursos. Els clients lliuren al banc diners o altres béns tangibles. Des del punt de vista passiu el banc és deutor dels clients.
- Actives: les constitueixen les inversions o la utilització dels recursos obtinguts en les operacions passives. Des del punt de vista actiu els clients són deutors del banc.

En aquest procés de captació de recursos i concessió de crèdit les entitats financeres creen diner. Imaginem que fem un dipòsit de 100€ en un compte corrent i amb aquests recursos que ha captat l'entitat financera concedeix un préstec a algú altre per un import 80€, així les coses (l'entitat està obligada a quedar-se'n una part per a garantir la liquidesa; la quantitat que l'entitat pot prestar depèn de l'anomenat coeficient de caixa, que les autoritats públiques determinen) hi ha 180€ en circulació.

A més de dedicar-se al finançament les entitats financeres ofereixen altres serveis que són una de les seves principals fonts d'ingressos: facilitar cobraments i pagaments, custòdia de valors, ...

Per diversos motius hi ha un creixent desacord, d'una part de la societat, amb l'actitud de les entitats financeres tradicionals, els principals actors del sistema financer. Aquests motius són:

- La necessitat que tenen les entitats financeres d'incrementar de forma continuada els seus beneficis, ja que això provoca que aquestes puguin valorar per sobre de tot el marge financer que obtindran i no pas la realitat que hi ha al darrere.
- Donar crèdit a qui ja en té. La capacitat d'obtenir finançament no depèn exclusivament de la viabilitat del projecte que es pretengui finançar, en molts casos es vincula a la possibilitat d'oferir garanties i avals.
- La fredor amb que el sistema financer tracta alguns dels seus clients i la creixent aplicació de comissions en alguns casos de difícil justificació.
- La manca de transparència en la seva operativa.
- El paper de les institucions financeres privades en el deute extern. La importància quantitativa del deute extern dels països empobrits amb la banca privada és molt gran malgrat que difícil de quantificar per la opacitat que en aquesta matèria mantenen dels bancs privats i els mercats financers. Bona part del deute extern total està en mans d'entitats financeres privades. El

deute extern en mans de la banca privada espanyola s'estima en 12.000 milions d'euros¹.

- La forta capacitat de pressió econòmica que tenen i exerceixen, ja sigui per la participació a *lobbies*, o mitjançant participació directa (en la propietat) i indirecta (a través de la publicitat) als mitjans de comunicació i en empreses de serveis.

Què és una entitat financera?

Denominem entitat financera o intermediari financer a les institucions que fan de mitjancers entre els prestamistes i els prestataris. La seva principal característica és que creen diner i actuen concedint crèdits. La seva feina consisteix doncs en canalitzar els recursos que reben. Tradicionalment les entitats financeres es classifiquen de la següent manera:

- Institucions de dipòsit: bancs comercials, caixes d'estalvi, cooperatives de crèdit, associacions de caràcter mutualista.
- Institucions de caràcter contractual: companyies d'assegurança, fons de pensions.
- Institucions d'inversió col·lectiva: societats i fons d'inversió, bancs hipotecaris, fons mutuels.

Com a resposta a la situació anterior i partint de la premissa que els diners han d'estar al servei de les persones neixen les finances ètiques i dins d'elles la banca ètica.

L'actitud del sistema financer, fa que els diners i el propi sistema financer, exclouin molta gent i s'allunyin del benefici social, de la possibilitat de que totes les persones puguin viure de manera digna, de la cura pel medi, etc.

¹ Observatori del Deute en la Globalització (2004) *Informe sobre el deute extern a l'Estat espanyol*. Ed. Icària

L'economia financera

Entenem per economia financera l'administració dels instruments financers, és a dir dels diners i d'altres productes financers, com el deute públic, els bons o les accions.

En aquest àmbit, en determinats casos algunes persones i/o institucions poden cercar beneficis en els diferencials de tipus d'interès, en les oscil·lacions de cotització de les accions a les borses, siguin o no conseqüència de la realitat productiva que hi hagi al seu darrere. Simplement especulant amb els diferencials de guany, sense produir cap bé ni servei ni generar valor afegit.

L'economia financera pot propiciar que les empreses, per tal que les seves cotitzacions a borsa no caiguin, hagin de preocupar-se, tant de la seva imatge i hagin de donar bons resultats a immediat termini, com del seu creixement i consolidació a llarg termini.

En aquest sentit les finances ètiques treballen en el camí de superació la dicotomia entre benefici social i benefici financer i ens permeten fer treballar els nostres diners per aconseguir que un altre món sigui possible.

Ja que tots treballem diàriament amb diners podem aprofitar els mecanismes del sistema financer per transformar la nostra societat. Com? Recolzant projectes econòmics socialment i ambientalment responsables i ajudant a d'altres persones a trencar el cercle de l'exclusió. Depenent de les decisions que prenguem respecte dels nostres diners potenciem determinat tipus d'economia. Evidentment els diners no són ni bons ni dolents però l'ús que se'n faci sí.

En aquest context les finances ètiques són una eina de cooperació al desenvolupament, una forma de consum responsable i una via de transformació de l'actual sistema econòmic internacional. I ho són per tres camins:

- L'actiu, mitjançant la seva pròpia activitat.
- El passiu, en tant que retiren fons dels circuits financers tradicionals.
- El sensibilitzador, perquè poc a poc va obrint forat, qüestionant i plantejant reflexions.

Les finances ètiques ofereixen, en definitiva, una alternativa al sistema financer tradicional en coherència amb el pensament dels

que opinen que el món actual és profundament injust i que cal fer-lo equitatiu.

Què aporten les finances ètiques?

Les finances ètiques simplement incorporen una perspectiva ètica al conjunt del procés de finançament. Aquest és un canvi transcendent al en tant que l'adopció de criteris ètics inclou el benefici social en les decisions de les entitats financeres i li dóna la mateixa importància que al benefici crematístic. És a dir, l'impacte social de l'activitat de l'entitat financera esdevé substancial i motiu i finalitat ineludible.

Els actors principals del sector financer: les caixes d'estalvis i els bancs

Un banc és una societat mercantil que té com a funció la mediació en les operacions financeres. Els bancs estan dirigits per la junta general d'accionistes, en la qual cada acció té dret a un vot. Per tant a major nombre de participacions, major capacitat de decisió. El negoci bancari és una activitat encaminada a obtenir lucre i en conseqüència la rendibilitat monetària és el seu primer objectiu. Els accionistes, propietaris de la societat, són els receptors del benefici que aquesta obtingui.

Les caixes d'estalvis són entitats financeres sense ànim de lucre. No tenen propietaris que se'n reparteixen el benefici. Estan regides per assemblees generals de les quals formen part els fundadors, les administracions (locals i autonòmiques) els treballadors i els clients, malgrat que la participació d'aquests darrers és simplement formal. Els vots es reparteixen de manera diferent en cada entitat depenent dels seus estatuts. Les caixes d'estalvi es van fundar amb la intenció de promoure el desenvolupament de la societat en què s'insereixen, però aquest objectiu fundacional ha quedat hores d'ara relegat a destinar una part dels seus beneficis (el 2005, a l'estat espanyol un 27%, 1.371 milions -segons dades de la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvis) al que s'anomena obra social. En la seva operativa corrent actuen igual que els bancs, seguint el principi de maximització dels beneficis.

Les finances ètiques són un fenomen d'abast mundial que basa la seva força en la seva senzillesa: quelcom tan simple com incorporar l'ètica a les decisions diàries d'estalvi i d'inversió pot tenir un gran efecte transformador. Sabent on van els nostres estalvis influïm en quins tipus d'activitats es financen i, per tant, quin tipus de societat estem construint.

FETS: Finançament Ètic i Solidari

És una associació que va néixer l'estiu de 1999 i que aplega al voltant de 60 organitzacions catalanes del tercer sector i l'economia social i solidària, interessades per la promoció de les finances ètiques a Catalunya.

Les seves línies d'actuació:

1. La sensibilització i difusió de l'ús ètic dels diners
2. La promoció de les entitats que ja ofereixen instruments de finançament ètic a Catalunya
3. La interlocució amb les administracions públiques i amb d'altres actors socials
4. La prestació de serveis per obrir noves vies d'acció i presència social
5. L'impuls d'un entitat financera alternativa que respongui als principis bàsics d'una banca ètica.

Més informació a www.fets.org

A què dediquen els recursos les finances ètiques?

Una característica essencial de les finances ètiques, en tant que finances, té a veure amb els criteris de selecció dels projectes als quals destina els seus préstecs. Hi ha dos conjunts de criteris que les finances ètiques tenen en compte, els anomenats negatius i els positius.

Els criteris negatius, que foren els primers que s'introduïren, consisteixen simplement en evitar invertir en determinades operacions. En general les finances ètiques no inverteixen ni financen activitats com:

- Producció i venda d'armament.
- Producció i venda de tabac.

- Producció i venda de pornografia.
- Producció i oferiment d'empreses de joc.
- Subministrament a l'exèrcit.
- Explotació laboral.
- Explotació infantil.
- Experimentació amb animals.
- Destrucció del medi.
- Contaminació d'aigua o aire.
- Agricultura amb manipulació genètica.
- Producció d'energia nuclear.
- Destrucció de la capa d'ozó.
- Producció i distribució de pesticides tòxics i no degradables.
- Tala de boscos tropicals.
- Utilització de fusta tropical com a matèria primera.
- Minería amb alta contaminació i residus.
- Grans plantacions en els països del Sud, explotació laboral i ambiental.
- Deslocalització a països del Sud amb pràctiques d'explotació laboral.
- Comportament comercial i publicitari tendencios i manipulador dels consumidors.
- Discriminació salarial entre directius i treballadors.
- Recolzament a règims polítics dictatorials.
- Especulació financera.
- Evasió impostos i paradisos fiscals.
- Monopolis econòmics.
- Comerç de drogues i màfia.

Els criteris positius pretenen ser molt més constructius i tenen al mateix temps major profunditat i ambició pels valors i calat ètic que impliquen:

- Manufactura de productes positius: ambientals, biològics, de control de la pol·lució, de reducció despesa energètica, educacional, de productes elaborats per col·lectius socials en règim d'inserció laboral.
- Adopció de polítiques ambientals en l'empresa. Reducció de la despesa energètica i utilització de fonts d'energia renovable.
- Respecte a la biodiversitat.
- Recolzament al desenvolupament comunitari i local.
- Igualtat d'oportunitats de gènere, dones en càrrecs directius i tractament igualitari dels treballadors.
- Relació de l'empresa amb la comunitat que l'acull.
- Implicació de l'empresa en l'educació i la formació dels treballadors i les famílies.

- Relació de l'empresa amb els sindicats i demandes laborals. Transparència en la gestió econòmica i financera.
- Suport a iniciatives d'empreses o projectes ambientals.
- Suport a iniciatives de comerç just i consum responsable.
- Transferència de tecnologia a països empobrits.
- Respecte als Drets Humans i activitats que els respectin en països on es vulneren.
- Empreses amb sistemes de gestió participativa.

L'ètica no té només a veure amb la destinació dels fons que una entitat financera socialment responsable administra. Aquest és un paràmetre determinant; però hi ha altres valors també crucials i que les finances ètiques tenen presents. Són els que expliquem tot seguit.

Quins són els principis ètics?

Endinsar-se en la definició d'ètica és quelcom molt complex, i constant objecte d'estudi al llarg de la història del pensament. Tanmateix des de la perspectiva de les finances ètiques s'estableix l'ètica a partir d'uns quants paràmetres assequibles. Aquests poden resumir-se en un: l'impacte social positiu de la seva activitat.

Roger Sunyer² enumera cinc principis que podem situar en la base de les finances ètiques.

- Principi d'Ètica Aplicada: l'ètica com un procés de reflexió continua en l'aplicació dels criteris d'inversió i concessió de crèdits.
- Principi de Coherència: fer servir els diners de forma coherent amb els nostres valors.
- Principi de Participació: la presa de decisions s'efectua de forma democràtica. No es tracta tan sols que els socis votin si no que han de poder participar en la definició de les polítiques bàsiques de l'entitat.
- Principi de Transparència: cal oferir informació regular i pública de totes les activitats i les seves conseqüències.
- Principi d'Implicació: les entitats de finançament ètic han d'anar més enllà dels criteris negatius i han de definir la seva política

² ROGER SUNYER (2002), *Principis de banca ètica*, El Butlletí de Fets, núm. 5.

d'inversió seguint criteris positius per tal de transformar la societat.

Els principis ètics tenen, com es pot veure, implicacions en les entitats que van molt més enllà de l'ús dels fons que administren. Són principis que recorren i marquen profundament l'entitat, no tan sols la seva activitat, sinó també la seva actitud i compromís.

A aquests principis, la profunditat dels quals és ja molt significativa, s'hi uneix el que podríem anomenar principi transversal: els criteris ètics han de ser presents en totes i cadascuna de les activitats de l'entitat financera ètica.

Per a una entitat financera ètica la consecució d'aquests objectius no és quelcom accessori ni eventual sinó que és la seva raó de ser, és una finalitat present de manera constant en tota la seva activitat. És a dir, ser ètic significa ser-ho a tot nivell.

Què és un banc ètic?

Hem comentat anteriorment que els bancs són, d'entre totes les entitats financeres, les que major pes i volum tenen. Paral·lelament en les finances ètiques són també els bancs el tipus d'entitat que s'ha desenvolupat de manera més significativa.

Un banc ètic és simplement un banc que aplica en la seva activitat els criteris ètics que anteriorment hem mencionat.

No hem d'oblidar però que és un banc i això significa que ha de ser capaç d'assegurar el retorn dels seus fons als dipositants, i que ha de poder també garantir la seva pròpia continuïtat. És a dir, ha de ser viable com a banc, ha de ser capaç de funcionar generant benefici per tal de cobrir els seus costos, remunerar els dipòsits que rep i créixer.

Així doncs un banc ètic té un doble objectiu:

- Funcionar en base als criteris ètics.
- Ser viable: obtenir beneficis.

Un banc ètic situa aquests dos objectius al mateix nivell i es defineix justament pel fet de considerar-los no només compatibles, sinó necessàriament complementaris. Per a un banc ètic, obtenir beneficis és indispensable, però no suficient; cal també que els beneficis es

generin respectant els criteris ètics i finançant activitats amb un impacte social positiu. Per tant, la banca ètica cerca el benefici a dos nivells, el social i l'econòmic.

Com funciona un banc ètic?

La banca ètica i la banca tradicional no tan sols es diferencien en el *què* fan, sinó també en *com* ho fan. Hi ha productes, operacions, mercats, actituds en els quals, per pròpia voluntat i decisió, la banca ètica mai entrarà. Igualment la manera de fer és també substancialment diferent; el com també varia.

La banca ètica ha de tenir necessàriament menys benefici econòmic que la banca tradicional. Hi ha diversos motius per tal que això sigui d'aquesta manera:

- El benefici econòmic només es justifica per assegurar la viabilitat del projecte, i no per remunerar als accionistes.
- La banca ètica eludeix determinats sectors i inversions que solen ser altament rendibles des del punt de vista monetari.
- Paral·lelament se centra en activitats especialment complicades, sovint en condicions complexes i precàries.
- L'existència de menors nivells de garantia i avals fa que sigui més vulnerable a possibles contingències i impagaments. Això obliga la banca ètica a adoptar polítiques complementàries de seguiment dels projectes finançats que propicien que finalment el nivell d'impagament sigui baix.
- Les operacions solen ser més costoses. Sovint per fer viable un projecte cal a més del finançament oferir simultàniament suport d'altre tipus: administratiu, organitzatiu, ... suport que les entitats financeres ètiques no defugen.
- Els preus –comissions– que les banques ètiques cobren als seus clients s'ajusten al seu cost real. Per tant normalment són menors que els que apliquen les entitats financeres tradicionals.

A banda d'aquestes diferències, substancials, n'hi ha d'altres d'operatives també rellevants.

Els bancs ètics no tenen encara volum de negoci suficient per tenir una xarxa pròpia de sucursals similar a la dels bancs tradicionals. El cost d'una xarxa d'oficines i d'una estructura estable potent és molt elevat i allunyat de les possibilitats que hores d'ara tenen les banques ètiques.

Les noves tecnologies, en molts casos, han fet que això no sigui un problema. Els nous canals de distribució permeten accedir a molts clients amb un cost menor. Vies com la banca telefònica, internet, o l'ús de la xarxa de caixers automàtics d'altres entitats són eines que utilitza la banca ètica per a facilitar l'operativa dels seus clients.

Com podem veure, l'operativa d'un banc ètic és similar a la d'un banc tradicional. Ambdós financen, és a dir, recapten fons de qui és capaç d'estalviar-ne i en deixen a qui en necessita per tirar endavant un projecte. La diferència es troba doncs en el valors i els objectius que es persegueixen. La banca ètica busca uns objectius totalment diferents i per això utilitza els mateixos mitjans però d'una altra manera.

A qui beneficien les finances ètiques?

Les entitats financeres ètiques tenen, per vocació, un impacte social positiu i és per això que els beneficiaris de la seva activitat no són tan sols els seus mateixos clients, siguin estalviadors o creditors, sinó que ho és també el conjunt de la societat.

L'impacte social positiu de les entitats financeres ètiques arriba per dues vies paral·leles:

- D'una banda pel fet de recolzar projectes que tenen efectes de millora en el seu entorn o en la comunitat que els acull. És l'efecte directe de l'activitat finançada.
- I d'altra banda pel fet que ofereix una alternativa al sistema financer tradicional. Amplia el ventall de possibilitats ofertes a les persones i entitats que tenen estalvis. I l'enriqueix perquè l'alternativa que ofereix s'assenta sobre premisses i objectius en sintonia amb la seva manera de pensar.

L'efecte directe les finances ètiques

Les finances ètiques inverteixen en projectes que tenen un benefici directe i clar en l'entorn i la comunitat. Per exemple, Triodos Bank ofereix la possibilitat als seus clients de dirigir les seves inversions cap a activitats que milloren el medi com les energies renovables, l'agricultura ecològica, la bioconstrucció, el turisme sostenible, etc.

Altres entitats financeres, com Coop 57 i FIARE, recolzen projectes vinculats al món associatiu i el tercer sector. I entitats, com Oikocredit financen projectes de desenvolupament, creació d'ocupació i generació de riquesa a països empobrits.

El tercer sector

El componen les entitats privades sense ànim de lucre que tenen finalitats d'interès social. La seva activitat s'adreça a camps d'activitat molt diversos: col·lectius en situació de risc d'exclusió social, serveis de caràcter social, cooperació internacional, ecologia, cultura, etc. És el sector de l'economia social. Aquest sector al nostre país és molt ric i variat i en formen part més de 3000 entitats.

Les entitats financeres ètiques també recolzen projectes econòmics impulsats per persones en risc d'exclusió social. La fórmula més comuna per fer-ho són els microcrèdits.

Els Microcrèdits

Els microcrèdits són crèdits de petit import; de vegades fins i tot de molt petit import. Han esdevingut un instrument de finançament ètic molt important perquè permeten:

- combatre l'exclusió social i financera
- crear llocs de treball

Els avals i les garanties exigides per les entitats financeres tradicionals acostumen a ser la principal barrera d'accés al crèdit per moltes persones. Els microcrèdits es poden concedir sense cap aval o simplement amb avals de caràcter tècnic (consisteix en què qui demana un préstec asseguri a qui li deixa els fons la viabilitat del projecte, i per tant la seva capacitat de retornar el deute, només assegurant-ne la viabilitat tècnica) o personal (recolzament de la comunitat a la persona que promou el projecte) i no patrimonial. Gairebé sense excepció els microcrèdits es dediquen a la inversió i no pas al consum. A partir del microcrèdit moltes persones poden fer realitat projectes que els permetin generar ingressos i que els facilitin l'autoocupació i fins i tot de vegades la creació de un o més llocs de treball.

La perspectiva d'alternativa al sistema financer tradicional

Les finances ètiques proporcionen vies perquè els estalvis de la gent que vol afavorir l'economia social arribin fins a aquests projectes. També ofereix vies per tal que els inversors prenguin decisions actives respecte a la destinació dels seus diners, promovent la participació. L'existència i viabilitat de les finances ètiques demostra que és possible i sostenible replantejar el sistema financer a partir d'altres valors i objectius.

Una de les eines fonamentals de que disposen les entitats financeres per transformar la societat és la concessió de crèdits i les inversions. Així, la decisió d'excloure certs actors o activitats de la concessió de crèdits impossibilita que es duguin a terme determinades iniciatives. Utilitzar els nostres diners de manera ètica i responsable ens permetrà la transformació de la societat actual i fer-la igualitària.

La banca ètica:

- Ofereix crèdit als exclosos. Als que no compten pel sistema bancari tradicional. Els avals patrimonials que es demanen per aconseguir un crèdit exclouen directament a molta gent i entitats. Col·lectius de persones en la pobresa, aturats, immigrants, persones en perill d'exclusió social,... queden directament fora dels circuits bancaris tradicionals i això perpetua la situació d'exclusió.
- Ofereix crèdit en condicions favorables, sovint sense garantia.
- Ofereix un préstec, en un tracte de tu a tu, en condicions d'igualtat.

En les situacions en què és aplicable el préstec és una eina amb importants avantatges respecte la donació:

- El préstec apel·la a la responsabilitat de qui rep els diners.
- S'estableix un tracte d'igual a igual, no és caritat sinó que és una relació comercial justa en la qual prestador i prestatari arriben a un acord. No hi ha una relació de superioritat ni supeditació entre les parts, al contrari, ambdues parts es beneficien del tracte.
- L'obligació de retorn dels diners garanteix la viabilitat i continuïtat del projecte perquè hi ha un compromís personal per part de qui ha rebut finançament. Propicia doncs un desenvolupament amb consistència.

Per tal que un préstec sigui aplicable i efectiu com a instrument per al desenvolupament cal un mínim d'estructura, tant per part de qui ha de rebre els fons com també en la comunitat i entorn on s'integra el projecte finançat.

Les finances ètiques són una eina per al desenvolupament, tanmateix no són una eina útil per totes les condicions de pobresa, mancances i desequilibris que trobem en el nostre món. Són profitoses en moltes circumstàncies però no en moltes altres, no es pot plantejar les finances ètiques com a substitutiu de la cooperació per al desenvolupament.

Els clients de les finances ètiques.

Des del punt de vista de les entitats financeres client fa referència tant a les persones i entitats que dipositen els seus diners com a les persones i entitats que en són destinatàries. En molts casos una mateixa persona o entitat esdevé estalviador i receptor de préstec simultàniament.

Receptors de préstecs

Hem remarcat ja quina mena de projectes busquen les finances ètiques, aquests són doncs els seus clients des de la perspectiva del seu actiu, des de la perspectiva de la destinació dels seus fons.

Els receptors de fons de la banca ètica són persones o entitats que tiren endavant projectes de desenvolupament tant al Sud com al Nord: iniciatives d'autoocupació, projectes socials, ecològics, etc.

Estalviadors

Els estalviadors ètics són persones sensibilitzades per temes socials i ambientals que volen que els seus diners serveixin per activitats coherents amb els seus valors.

Són moltes les persones que pensen que el sistema econòmic actual està produint la desigualtat social i volen una alternativa a la banca tradicional. No estem plantejant que els estalviadors ètics hagin de tenir grans quantitats de diners estalviats; es tracta que encara que

sigui en petites quantitats, entre molts es contribueixi a la consolidació de les finances ètiques. En les finances ètiques la qualitat és important, i és per això que les entitats financeres ètiques valoren tant o més créixer en nombre d'impositors que créixer en l'import de les imposicions.

Quines finances ètiques hi ha a Catalunya?

Al nostre país des de fa temps hi ha entitats que ofereixen diferents serveis de finançament ètic.

D'una banda existeixen cooperatives de crèdit que ofereixen serveis financers, cooperatives financeres socialment responsables i fundacions que presten microcrèdits. D'altra banda hi ha entitats financeres tradicionals que no són entitats financeres ètiques però que tanmateix ofereixen alguns productes i serveis financers que segueixen criteris ètics.

En la mesura que les entitats financeres ètiques que operen a Catalunya estan relacionades entre elles i treballen conjuntament en la promoció de les finances ètiques al nostre país, podem parlar de l'existència d'un **sistema Català de Finances Ètiques**

SISTEMA CATALÀ DE FINANCES ÈTIQUES

Coop 57
Oikocredit Catalunya
Acció Solidària Contra l'Atur
Fundació Internacional de la Dona Emprenedora
Triodos Bank

Cadascuna d'aquestes entitats té les seves especificitats i operen exclusivament des de la perspectiva ètica.

Coop 57 és una cooperativa de serveis financers orientada a promoure la intercooperació i satisfer les necessitats financeres de l'economia solidària. Ofereix serveis financers com: préstecs a curt i llarg termini, avançament de subvencions, finançament de circulant i endós de factures i dipòsits a termini (1 o 3 anys). Tots els seus serveis es regeixen pels principis de la banca ètica.

Coop 57

És una cooperativa de serveis financers orientada a promoure la intercooperació i a satisfer les necessitats financeres de l'economia solidària. Regeix tota la seva activitat sobre la base dels principis de la banca ètica.

Destina els recursos propis a donar préstecs a projectes d'economia social que promoguin l'ocupació, fomentin el cooperativisme, l'associacionisme i la solidaritat en general, i promoguin la sostenibilitat sobre la base de principis ètics i solidaris.

Els recursos propis de COOP57 provenen de dues fonts principals:

- Aportacions de les entitats sòcies (cooperatives, associacions, fundacions i altres entitats de l'economia social).
- Aportacions dels socis i sòcies col·laboradors (persones físiques que volen que els seus estalvis es gestionin en coherència amb les seves inquietuds ètiques i socials).

Més informació a www.coop57.coop

Oikocredit Internacional és una societat cooperativa internacional capdavantera en l'àmbit de les inversions socialment responsables a països en desenvolupament. Oikocrèdit Internacional és una entitat inversora en projectes de desenvolupament als països empobrits. Des de l'any 2000 existeix Oikocredit Catalunya.

Els microcrèdits són una part molt important de les finances ètiques. Permeten accedir a finançament a moltes persones excloses del sistema financer tradicional i s'està demostrant que son un instrument real generador de canvi social.

A Catalunya cal destacar la **Fundació Internacional de la Dona Emprenedora** i l'**Acció Solidària Contra l'Atur**. Són dues entitats que concedeixen préstecs seguint els criteris ètics i malgrat que no se'ls pot considerar bancs, perquè no és possible invertir-hi els estalvis, sí que han de ser considerades entitats financeres ètiques en tant que els criteris ètics són presents en tota la seva activitat.

Acció Solidària Contra l'Atur

Al 1981 es va crear Acció Solidària Contra l'Atur, amb la finalitat de recolzar mitjançant un fons econòmic de solidaritat a persones que a causa de l'atur es troben en situació límit.

A partir d'aquest fons econòmic es recolzen projectes d'autoocupació i s'ajuda econòmicament a adquirir eines de treball mitjançant microcrèdits.

Més informació a www.pangea.org/accio

Fundació Internacional de la Dona Emprenedora (FIDEM)

FIDEM és una institució privada sense ànim de lucre amb la finalitat és posicionar i donar visibilitat a dones que volen crear la seva pròpia empresa o que volen consolidar-la.

Les accions de FIDEM van dirigides a facilitar l'accés a les fonts d'informació i als canals comercials i d'intercanvi, llocs que són de difícil accés per a les dones.

Des de 1999 tenen un programa de microcrèdits sense avals per a dones emprenedores.

Més informació a www.fidem.net

També opera a Catalunya el **Triodos Bank**, un banc ètic d'origen holandès que centra la seva actuació en la inversió en activitats d'economia social, ambientals i de cooperació. Aquest mateix any 2006 ha obert una oficina a Barcelona i la seva operativa és també fonamentada exclusivament en criteris ètics.

A Euskadi existeix la Fundación Inversión Ahorro Responsable (FIARE) que en el mes d'octubre de 2005 obrí una delegació com agent de la Banca Popolare Ètica a Bilbao.

FIARE (Fundación Inversión Ahorro Responsable)

Al 2003 es crea FIARE a partir de la reflexió de 52 organitzacions del tercer sector i l'economia social d'Euskadi.

L'objectiu de FIARE és crear una banca ètica basca, amb una àmplia base social, al servei dels més desafavorits, compromesa amb el Sud i generadora de consciència.

Per assolir els seus objectius FIARE s'ha constituït com agent al territori espanyol de la Banca Popolare Ètica d'Itàlia. Des de l'octubre de 2005, FIARE té una oficina a Bilbao on en coordinació amb la Banca Popolare Ètica ofereix serveis financers. A través de l'activitat d'aquesta oficina i la cooperació amb altres entitats de l'estat espanyol, l'objectiu de FIARE és, en un futur immediat, constituir una Cooperativa de Crèdit d'àmbit espanyol i que funcioni sota criteris de banca ètica.

Més informació a www.fiare.org

Quines finances ètiques hi ha a nivell internacional?

Hi ha força iniciatives financeres arreu del món que es regeixen pels principis ètics; fruit de l'heterogeneïtat de realitats a les que donen servei aquestes entitats les seves característiques són molt diverses.

Un dels primers bancs que es va constituir va ser el **Cooperative Bank** creat al Regne Unit, l'any 1844, com una cooperativa de consum que va anar evolucionant fins a oferir serveis bancaris a clients individuals. El Cooperative Bank té una política ètica pública.

El **Triodos Bank** es va crear el 1971 a Holanda i en l'actualitat té presència també a Bèlgica, Anglaterra i Espanya. L'activitat del Triodos Bank es centra sobretot en una política selectiva d'inversions en cinc àrees d'interès: economia social, medi ambient, cultura, cooperació nord-sud i activitats innovadores.

Banca Popolare Ètica

És la primera entitat financera ètica italiana i opera des de 1995. Els seus promotors són les organitzacions del tercer sector.

Ofereix serveis bancaris i fons d'inversió. Els inversors poden indicar en quins sectors volen invertir (socio-sanitaris, educació, exclusió social, mediambiental, cooperació, comerç just, culturals).

Financen projectes de les organitzacions del tercer sector que promouen projectes amb un valor social molt important.

Des d'octubre de 2005 operen a Espanya a través de FIARE, amb una oficina a Bilbao.

Més informació a www.bancaetica.com

La **Banca Popolare Etica** va néixer a Itàlia l'any 1995. La Banca Popolare Etica neix des del tercer sector i treballa per al tercer sector.

Oikocrèdit Internacional

És una societat cooperativa internacional ecumènica. Fou creada el 1975 pel congrés Mundial d'esglésies i compta ara amb una seu central ubicada a Holanda, 14 oficines regionals a Amèrica Llatina, Àfrica, Àsia i 34 associacions de suport a 18 països.

Aquesta organització atorga crèdits a centenars d'organitzacions locals del Tercer Món que normalment no poden accedir a crèdits de la banca tradicional. Dóna suport financer en forma de crèdits convencionals i de microcrèdits, per al desenvolupament d'iniciatives productives que els interessats presenten a les diverses oficines que Oikocrèdit Internacional té a Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia.

Els projectes s'han d'adreçar al col·lectiu de persones més desfavorides, a fomentar la promoció de la dona dins de les organitzacions, a garantir el respecte pel medi ambient, i basant-se preferentment en una estructura cooperativista.

Des de l'any 2.000 existeix Oikocrèdit Catalunya.

Més informació a www.oikocredit.org i a www.pangea.org/oikocredit

Un referent bàsic de banc ètic és l'anomenat Bancs dels Pobres, **Grameen Bank**, fundat a Bangladesh el 1983 per un professor d'economia. La seva principal activitat són els microcrèdits. Actualment té un volum econòmic de més de 3.750 milions de dòlars i deixa diners a més de 2,5 milions de persones pobres.

Aquí hem mencionat alguns exemples tot i que n'existeixen altres, com Oikocredit Internacional, Fiare, South Shore Bank, Sewa, Citizens Bank, ... el què ens indica que la banca ètica va creixent i és una alternativa per a milers de persones que volen que els seus diners financin activitats coherents amb els seus valors.

Altres productes financers amb contingut ètic.

Hi ha entitats financeres tradicionals que han eixamplat el ventall de productes que ofereixen introduint determinats articles financers amb un cert contingut ètic.

Que això succeeixi palesa que cada cop hi ha més demanda de productes financers ètics i que l'acció sensibilitzadora i transformadora de les finances ètiques i les persones i entitats que els donen suport està essent capaç de remoure l'actitud d'algunes entitats financeres tradicionals.

Cada cop més les caixes d'estalvi estan obrint línies de microcrèdits, directament a través de la seva xarxa d'oficines o a través de les seves obres socials. Han estat pioneres a l'estat "Fundació Un Sol Món" de caixa Catalunya, caixa de Granada i caixa Pollença.

Des de 1999, existeix també la possibilitat d'invertir en un fons d'inversió ètic gestionat per Morgan Stanley amb el recolzament d'Intermon Oxfam. Aquest fons ètic inverteix en borsa en empreses que prèviament s'han examinat des del punt de vista ètic. És a dir, avalua les empreses abans d'invertir-hi aplicant criteris de selecció negatius i positius. Els criteris negatius que eliminen a les empreses del catàleg d'inversió són: la producció de material bèl·lic, empreses contaminants o que vulneren els drets humans. Els criteris positius són: empreses que han adoptat criteris de sostenibilitat en la seva gestió i que es preocupen pel benestar dels seus treballadors.

El Banc de Sabadell, conjuntament amb Intermon Oxfam i ESADE, ofereix un pla ètic i solidari que permet tenir un pla de pensions amb criteris d'inversió ètica. Inverteix el capital del fons de pensions en empreses que tenen criteris d'acció respecte a la sostenibilitat del medi ambient, la responsabilitat social i el respecte als drets humans. Com veiem doncs algunes entitats financeres tradicionals intenten aproximar-se als productes amb cert contingut social. No ho fan però modificant la seva actitud i gradualment transformant el conjunt de la seva activitat sinó obrint determinades vies paral·leles al marge de la seva activitat principal i fonamental, sense variar en absolut les seves posicions prèvies.

Per a saber-ne més

LLIBRES

- ALBAREDA VIVÓ, L. (2000), *Fons d'Inversió Ètics i Solidaris*, Revista de FETS núm.1, Barcelona.
- ALSINA, O. (coord.) (2001), *La banca ètica: molt més que diners*, FETS, Barcelona.
- CASTILLEJA, T i SABATER J. (Coord.) (2005), *Finançament ètic i sostenibilitat*, Guia d'Educació Ambiental. Núm. 27 Ajuntament de Barcelona. Secció de Serveis Urbans i Medi Ambient. Direcció de Programes Ambientals.
- SEN, AMARTYA (1989), *Sobre ètica y economía*, Alianza Editorial, Madrid.
- SHEPHERD, P. (2000), *A History of Ethical Investment*, UKSIF Bulletin, Regne Unit.
- SUBIRANA, P. (1995), "Consumir menys per viure millor", a *Papers d'Innovació Social*, núm. 33, EcoConcern, Barcelona.

ARTICLES

- ALSINA, O.; SUNYER, R. (1998), "Informe sobre la banca ètica a Europa", *Finestra Oberta* núm. 6, Fundació Jaume Bofill, Barcelona.
- IGLESIAS KUNTZ, L. (2000), "Bancos éticos: dinero solidario" a *Correo de la Unesco* [en línia].
<http://www.unesco.org/courier/2000_05/sp/ethique.htm>. [Consulta: 01.09.2005].
- Oikos, Grupo de Economía Solidaria (2004), "Sistema bancario tradicional", *Didáctica 2*. [en línia].
<<http://www.fiare.org/caste/index4.asp>>. [Consulta: 01.09.2005].
- Oikos, Grupo de Economía Solidaria (2004), "La banca ética italiana. Las cuentas claras...", *Didáctica 6*. [en línia].
<<http://www.fiare.org/caste/index4.asp>>. [Consulta: 01.09.2005].
- Opcions: Informació per al consum responsable, CRIC, nº 14: LA banca i el consum responsable, desembre 2004 – febrer 2005.
<http://www.pangea.org/opcions/banca.html>
- PÉREZ BLANCO, C. (2003), "Banca ética: una nueva oportunidad o una realidad ya existente". [en línia].
<<http://winred.com/EP/articulos/n/a1820.html>>. [Consulta: 01.09.2005].
- SUNYER, ROGER "Principis de banca ètica", *El butlletí de Fets*, núm. 5, abril del 2002.
- YUNUS, MUHAMMAD (2003), "Reducir la pobreza a la mitad en el año 2015. Realmente podemos conseguirlo", Conferència a l'Institut de la Commonwealth de Londres, el 11 de Març, trad. Álvaro Sarmiento. [en línia]. <http://www.grameen-info.org/bank/Commonlth-Spanish.html>. [Consulta: 01.09.2005].

WEBS

- www.adie.org: Association pour le droit a l'initiative economique.
- www.bas-info.ch: Banque Alternative Suisse.
- www.citizensbank.ca: Citizens Bank of Canada.
- www.colonya.es: Colonya, Caixa Pollença.
- www.co-operativebank.co.uk: Cooperative Bank.
- www.economiasolidaria.org: Economía Solidaria.
- www.febea.org: Fédération Européene de Finances et Banques Etiques et Alternatives.
- www.financefordevelopment.org: Finances ètiques per al desenvolupament.
- www.grameen.com: Grammen Bank.
- www.micro-credit.net: European Microfinance.
- www.neweconomics.org: New Economics Foundation.
- www.sbk.com: South Shore Bank.
- www.sewabank.org: SEWA Bank.
- www.sirigroup.org: Sustainable Investment Research International Group.
- www.triodos.com: Triodos Bank.
- www.unrisd.org: Programa de investigació de las Naciones Unides sobre la responsabilitat social de les empreses.
- www.xarxaecosol.org: Xarxa d'Economia Solidària.